

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI KONSTITUTSIYASI

*Toshpo'latov Abrorjon Mirhokimovich**Farg'ona Davlat universiteti**harbiy talim fakulteti o'qtuvchisi**Tojaliyev Xushnudbek Xabibjon o'g'li**Farg'ona Davlat universiteti**harbiy talim fakulteti talabasi*

ANNOTATSIYA: O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining mazmun-mohiyati, uning jamiyat va davlat hayotidagi o'rni, asosiy prinsiplar hamda fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta'minlashdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, Konstitutsiyaning demokratik islohotlarni amalga oshirishdagi roli va yangi tahrirdagi o'zgarishlar haqida tahliliy ma'lumotlar berilgan.

KALIT SO'ZI: Konstitutsiya, huquq, davlat, demokratiya, fuqarolik jamiyati, inson huquqlari, asosiy qonun, xalq hokimiyati, suverenitet, islohotlar.

KIRISH: O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi – O'zbekiston Respublikasining asosiy qonuni, oliy yuridik kuchga ega bo'lgan siyosiy-huquqiy hujjat bo'lib u 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan. 1992-yil 8-dekabrda 12-chaqiriq O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 11-sessiyasida qabul qilingan. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi qabul qilinganligini nishonlash maqsadida Konstitutsiya qabul qilingan kun – 8-dekabr umumxalq bayrami – O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi kuni deb e'lon qilindi. „O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi to'g'risida“gi Konstitutsiyaviy qonun (1991-yil 31-avgust) ushbu Konstitutsiya uchun asos bo'lib xizmat qilgan. Mustaqil O'zbekistonning birinchi Konstitutsiyasini yaratish g'oyasi ilk bor 1990-yil 20-iyunda bo'lib o'tgan mamlakat Oliy Kengashining 2-sessiyasida ilgari surilgan. Ushbu sessiya prezident Islom Karimov raisligida 64 kishidan iborat Konstitutsiyaviy komissiyani tuzish to'g'risida qaror qabul qilgan. Uning tarkibiga deputatlar, Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlarning vakillari, davlat hamda jamoat birlashmalari, korxonalar va xo'jaliklarning rahbarlari, huquqshunos olimlar va mutaxassislar kirgan. Oliy Kengashning 10-sessiyasida komissiya tarkibi qisman yangilangan. Komissiya ishlab chiqqan loyiha matbuotda e'lon qilinib, keng muhokama etilgan. Konstitutsiyaviy komissiya umumxalq muhokamasi yakunlarini ko'rib, loyihani tuzatib va ma'qullab Oliy Kengash sessiyasida ko'rib chiqishga tavsiya qilgan. Loyiha Oliy Kengash sessiyasida ham moddama-modda muhokama etilgandan so'ng qabul qilingan. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining yangi tahriri 2023-yil 1-maydan kuchga kirdi. Bunga 30-aprel kuni bo'lib o'tgan referendum natijasiga

ko'ra 11 ta moddadan iborat tegishli qonunning qabul qilinishi asos bo'ldi. Bu qonunning 1-moddasiga Konstitutsiyaning yangi tahriri ilova qilingan. Yangi konstitutsiya 65 foizga yangilangan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga hozirgi kunga qadar 15 marta o'zgartirish kiritilgan. 2021-yil 8-fevral kuni „O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasiga o'zgartirishlar kiritish to'g'risida“gi qonun qabul qilindi. O'zgartirishga ko'ra, O'zbekistonda sud tizimi quyidagilardan iboratligi belgilandi:

- O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi;
- O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi;
- harbiy sudlar;
- Qoraqalpog'iston Respublikasi sudi, viloyatlar va Toshkent shahar sudlari;
- Qoraqalpog'iston Respublikasi ma'muriy sudi, viloyatlar va Toshkent shahar ma'muriy sudlari;
- Fuqarolik ishlari bo'yicha tumanlararo, tuman, shahar sudlari;
- Jinoyat ishlari bo'yicha tuman, shahar sudlari;
- tumanlararo, tuman, shahar iqtisodiy sudlari;
- tumanlararo ma'muriy sudlari

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi muqaddima, 6 bo'lim, 27 bob, 155 moddadan iborat

1-bo'lim (I-IV bob, 1-18-moddalar) „Asosiy prinsiplar“ deb nomlangan.

2-bo'lim (V-XI bob, 19-64-moddalar) „Inson va fuqarolarning asosiy huquqlari, erkinliklari va burchlari“ deb ataladi.

3-bo'lim (XII-XV bob, 65-82-moddalar) „Jamiyat va shaxs“ deb ataladi.

4-bo'lim (XVI-XVII bob, 83-90-moddalar) „Ma'muriy-hududiy va davlat tuzilishi“ deb nomlangan.

5-bo'lim (XVIII-XXVII bob, 91-153-moddalar) „Davlat hokimiyatining tashkil etilishi“ deb nomlangan.

6-bo'lim (154-155-moddalar) „Konstitutsiyaga o'zgartirish kiritish tartibi“ deb ataladi.

MUHOKAMA: O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi mamlakatning asosiy qonuni bo'lib, davlat va jamiyat tuzilmasining huquqiy poydevorini belgilab beradi. 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan Konstitutsiya mustaqil O'zbekistonning siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy hayotida tarixiy ahamiyatga ega bo'ldi. Unda davlat suvereniteti, xalq hokimiyati, demokratiya, qonun ustuvorligi, inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilish kabi tamoyillar mustahkamlab qo'yilgan. Konstitutsiyaning asosiy bo'limlari davlat boshqaruvi tizimini, Oliy Majlis, Prezident instituti, Vazirlar Mahkamasi, sud-huquq tizimi, fuqarolarning asosiy huquqlari va majburiyatlarini aniq belgilaydi. Muayyan yillarda Konstitutsiyaga kiritilgan

o'zgarishlar jamiyat ehtiyojlari, modernizatsiya jarayonlari va xalq farovonligini ta'minlashga qaratilgan islohotlarning huquqiy asosini mustahkamlamoqda.

XULOSA:

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – davlat va jamiyat hayotini tartibga soluvchi, inson huquqlarining kafolati bo'lgan asosiy huquqiy manbadir. Uning qabul qilinishi mustaqil davlat qurilishining boshlanishi bo'lgan bo'lsa, keyingi yillarda kiritilgan o'zgarishlar mamlakat rivojlanishini zamonaviy bosqichga olib chiqishning huquqiy poydevorini yaratdi. Konstitutsiya bugungi kunda O'zbekistonning demokratik rivoji, barqaror davlat boshqaruvi va fuqarolar farovonligi uchun muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. „O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI KONSTITUTSIYASI“. *Lex.uz*. Qaraldi: 1-oktabr 2023-yil.
2. „Yangi konstitutsiya. 10 ta asosiy o‘zgarish“. *Kun.uz*. Qaraldi: 1-oktabr 2023-yil.
3. „Ўзбекистонда Конституцияга ўзгартиришлар киритилди“. *Bugun.uz*. 2021-yil 9-iyulda asl nusxadan arxivlangan. Qaraldi: 2021-yil 9-fevral. (Wayback Machine saytida 2021-07-09 sanasida arxivlangan)
4. „Yangi tahrirdagi Konstitutsiya 1-maydan kuchga kirdi“